

بررسی میزان تأثیر گذاری و رضایتمندی تغییر روش تدریس استاد محور به رویکرد نیاز محور در گروه معارف اسلامی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه

مهوش کهربیزی^۱
مریم جنت‌المکان^۲
رستم جلالی^۳

چکیده

هدف: از انجام این پژوهش، بررسی تحول در تدریس دروس معارف با استفاده از مقایسه دو روش استاد محور و نیاز محور بود. **روش:** روش پژوهش حاضر، استفاده از گروه‌های دست‌نخورده نیمه تجربی و از نوع دو گروهی (آزمایشی و گواه) بود. جامعه آماری پژوهش، 270 نفر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه است. ابزار پژوهش، پرسشنامه پژوهشگر ساخته‌ای است که توسط اساتید صاحب نظر تأیید شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار اس.پی.اس.اس 16 و آزمون تی، فریدمن، میانگین رتبه‌ای و همبستگی پیرسون و اسپیرمن استفاده شد. **یافته‌ها:** در این مطالعه، میزان رضایتمندی و تأثیر گذاری در روش نیاز محور نسبت به استاد محور به طور معناداری بیشتر بود. نتایج نشان داد دانشجویانی که با رویکرد نیاز محور درس را فرا گرفته‌اند، میانگین نمره بالاتری دارند و اختلاف معنادار است. **نتیجه‌گیری:** نتایج مطالعه، میزان بالای تأثیر و رضایت دانشجویان در فراگیری به روش نیاز محور را نشان می‌دهد. ایجاد نگرش مثبت در دانشجویان و افزایش روحیه تفکر نقادانه در آنان، بر لزوم توجه به این روش و به کارگیری آن در فرایند آموزشی تأکید می‌کند.

واژگان کلیدی: رویکرد، نیاز محور، استاد محور، معارف اسلامی، تغییر.

◇ دریافت مقاله: 96/11/01؛ تصویب نهایی: 97/05/23.

1. دکتری مدرسی معارف اسلامی، استادیار گروه معارف اسلامی دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه (نویسنده مسئول)/ نشانی: کرمانشاه؛ فرهنگیان فاز یک، خیابان آموزش و پرورش، ده متری معلم، پلاک 7 / شماره: 34276299 / Email: m.kahrizi1345@gmail.com
2. کارشناس ارشد پرستاری، گرایش داخلی جراحی، واحد توسعه تحقیقات بالینی بیمارستان امام رضا(ع)، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه.
3. دکتری تخصصی پرستاری، دانشیار گروه پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه.

الف) مقدمه

بحث از ضرورت اجرای این طرح، به اهداف خرد و کلان تدریس ارزشهای اعتقادی و سیاسی دروس معارف اسلامی در راستای اهداف انقلاب فرهنگی نظام مقدس جمهوری اسلامی برمی‌گردد؛ بنابر این، لازم است ابتدا نیم‌نگاهی به ضرورت دروس معارف اسلامی افکنده، سپس به طور خاص، ضرورت اجرای طرح نیازمحور را تبیین کنیم. بی‌شک ملاحظات و رهنمودهای روشنگرانه مقام معظم رهبری و انتظارات ایشان از دروس و استادان معارف اسلامی، راهگشای این حرکت خواهد بود و نیز همه دلسوزان نظام آموزشی، به خصوص مسئولان مرتبط با دروس معارف اسلامی و استادان این دروس، دغدغه تعلیم و تربیت و ارتقای معنویت در میان نسل جوان فرهیخته و دانشگاهی جامعه را دارند. (نهاد، 1393: ش 104، ص 7)

به دلیل تلاشهای جهادی بسیاری از مدرّسان معارف اسلامی در دانشگاهها و باورهای عمیقشان به ارزشهای الهی نظام مقدس جمهوری اسلامی، با وجود مشکلات جدی و کاستی‌های فراوان، موفقیت‌های چشمگیری در برخی دانشگاهها به دست آمده است. تجربه‌های موفق بسیاری از استادان معارف اسلامی، آنان را به مرجع پرسشهای فکری، مشاوره در امور مختلف زندگی و ملجأ و پناهگاه اعتقادی و عاطفی دانشجویان مبدل ساخته و نادیده انگاشتن آنان ناشکری است. اما این موفقیتها اغلب به تجارب فردی چنین استادانی بازمی‌گردد (آراسته، 1387: 47-46). تجربه اجرای ده‌ها کارگاه روش تدریس و ارزشیابی از آموخته‌های دانشجویان که برای استادان معارف اسلامی کشور اجرا شده، نشان می‌دهد موفقیت استادان معارف اسلامی اغلب به سلیق فردی و ذوق و تلاش انفرادی آنان بازمی‌گردد و کمتر تابع چارچوبی مدون و روشمند در حیطه تربیت و آموزش معارف اسلامی در دانشگاههاست. این منش، حداقل دو ایراد اساسی دارد: اولاً، به دلیل وابستگی این موفقیتها به شاکله افراد و فردی بودن آنها، کمتر قابل تعمیم به استادان دیگر است؛ ثانیاً، اقدامات فردی، غیر روشمند و مبتنی بر آزمون و خطای این دسته از استادان (مثلاً در حوزه مشاوره و راهنمایی)، ممکن است به بروز مشکلاتی منجر شود که جبران آنها دشوار باشد و در برخی مواقع، آثار تخریبی این اقدامات، به خصوص در سنوات اول تدریس، به مراتب بیش از آثار مفید آن باشد. (فیروزی، 1393)

اهمیت ارائه روشهای تدریس با مبانی نظری صحیح و علمی، متناسب با ماهیت آموزشی - تربیتی دروس معارف اسلامی، بدان سبب است که آنها را برای همه مدرّسان دلسوز به قالبی مطمئن تبدیل کرده، ضابطه‌های استاندارد را در اختیار آنان قرار می‌دهد و در نتیجه، جایی برای آزمون و خطاهای برخاسته از سلیق فردی در آموزش و تربیت دینی نمی‌گذارد (نهاد، 1394: 110). نباید از این نکته غفلت کرد که دستیابی به اهداف دروس معارف اسلامی، به خصوص در جنبه تربیتی، به همراهی و دلدادگی دانشجویان وابسته است و این امر بدون در نظر گرفتن نیاز آنان محقق نمی‌شود. باید توجه داشت که اهمیت دادن به نیازهای دانشجویان، موجب برانگیختگی هیجان آنها شده، «هیجان محرک توجه و توجه، محرک یادگیری است». بنابر این، طراحی مدل‌هایی از تدریس که در آنها نیازهای دانشجویان با ملاحظات علمی و روشی، محور

327 **◆** بررسی میزان تأثیرگذاری و رضایتمندی تغییر روش تدریس استادمحور ...

اصلی دروس باشد، برای تأمین اهداف آموزشی و تربیتی ضروری می‌نماید. (نهاد، 1394: 110). شاید بتوان ضرورت اجرای طرح نیازمحور در آموزش معارف اسلامی در دانشگاهها را در این نکته خلاصه کرد که: توجه به نیازهای دانشجویان، توجه به ایجاد پل ارتباطی میان سه رکن مهم کلاس؛ یعنی استاد، دانشجو و محتوای آموزشی است و تحقق اهداف مقدس این دروس به وجود چنین پلی وابسته و نیازمند است.

از مباحث مذکور می‌توان نتیجه گرفت که هدف اصلی دروس معارف اسلامی، تزکیه جان و حقیقت‌جویی متعلمان در سایه فراگیری معارف الهی است و به زبان علوم تربیتی و پرورشی، تبلور ارزشها در یادگیرنده است. تأمین این هدف مهم، از دو طریق قابل حصول است: رشد اندیشه و مبانی نظری یادگیرنده و نفوذ در دل یادگیرندگان با تبیین صحیح آموزه‌های دینی. هدف از اجرای این روش، توجه به نیازهای دانشجویان به منظور ارتقای معرفت دینی، بهبود نظام ارزشی فرد و افزایش توانایی مدیریت زندگی بر مبنای ارزشهای الهی است (رنجبران، 1393: 104). در پرتو چنین اهدافی می‌توان اهداف آموزشی - تربیتی آموزش نیازمحور را به رشد معرفتی و قلبی دانشجویان در حوزه علوم و معارف اسلامی با اولویت دادن به نیازهای آنان به منظور عملی کردن حضور دین در زندگی فردی و اجتماعی، تعمیق آگاهی‌های موجود دانشجویان و امکان دستیابی به سطوح بالای یادگیری، ارتقای سطح رغبت‌های دانشجویان به کسب معارف الهی در قالب فعالیتهای داوطلبانه در حین تدریس و پس از آن، ارتقای مهارتهای مختلف زندگی بر مبنای ارزشهای اسلامی، توانایی کاربردی کردن آموزه‌های دینی در عرصه‌های مختلف زندگی، افزایش علاقه دانشجویان به کسب معارف اسلامی از طریق توجه به نیازهای دانشجویان و تغییر وضعیت آموزشی از شیوه‌های سنتی آموزش یک‌سویه به آموزش بر مبنای روشهای فعال و فرایندی، رشد قدرت نقّادی از طریق ایجاد فضای پرسش و پاسخ، کار گروهی، فعالیتهای پژوهشی متناسب با کلاسهای درس معارف اسلامی و سطح علمی دانشجویان، تقویت روحیه اعتماد به معارف اسلامی و اطمینان‌بخشی به آنان بر متقن و مستدل بودن آموزه‌های اسلامی، تغییر شیوه‌های غیر صحیح ارزشیابی از آموخته‌های دانشجویان به ارزشیابی مستمر و پایا را نام برد.

منظور از روش تدریس نیازمحور، مجموعه فعالیتهای و اقدامات آموزشی و تربیتی است که در راستای نیازهای دانشجویان سازماندهی می‌شود. در این روش با استفاده از روشها و راهبردهای فعال تدریس و با تکیه بر استانداردهای آموزشی در سه حوزه قبل، حین و پس از تدریس، به نیازهای معرفتی و اعتقادی دانشجویان توجه شده و زمینه رشد باورهای آنان فراهم می‌شود (فیوم‌زاده، 1393: 106). یکی از مشکلات جدی مطروحه توسط استادان دروس مختلف و از جمله معارف اسلامی، حضور بی‌انگیزه دانشجویان در کلاسهای درس است. گرچه این مشکل دارای لایه‌های عمیق و ابعاد پیچیده فردی، خانوادگی، اجتماعی و حتی ژنتیکی است و نمی‌توان صرفاً از طریق دروس معارف اسلامی به رفع آنها اقدام کرد، اما می‌توان یکی از مهم‌ترین عوامل بی‌انگیزگی دانشجویان را به خصوص در کلاسهای معارف اسلامی، عدم ارتباط یا ضعیف بودن ارتباط مفاهیم آموخته شده با نیازهای دانشجویان دانست. مهم‌ترین مزیت این طرح، توجه به

عوامل مهم ایجاد انگیزه برای مشارکت دانشجویان در فرایند یادگیری است که در صورت اجرای دقیق و صحیح آن می‌تواند گام مؤثری در برقراری ارتباط دانشجویان با دروس معارف اسلامی و در نهایت، اثرگذاری مفاهیم این دروس در فکر و دل آنان باشد. البته این حرکت در شکل جامع آن، به فعالیتهای دیگری مانند همسو کردن محتوای آموزشی با روش تدریس و آموزش مدرسان داوطلب در این طرح و تغییر برخی قوانین آموزشی نیازمند است که با اهتمام جدی مسئولان در حال برنامه‌ریزی است.

ب) روش پژوهش

روش پژوهش با توجه به استفاده از گروههای دست‌نخورده¹، نیمه‌تجربی و از نوع دو گروهی (آزمایشی و گواه) است. محقق در این پژوهش کوشید تا حد امکان استثناها و محدودیتهای و عوامل عدم کنترل در تحقیق را شناسایی و آنها را ارزشیابی کند. جامعه آماری پژوهش در بُعد کمی، شامل 270 نفر دانشجویان کارشناسی ورودی سال 94-1393 دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه است. برای اجرای طرح، به صورت تصادفی سه کلاس برای گروه گواه و سه کلاس برای گروه آزمایش انتخاب شدند. در کلاسهای گروه آزمایش، روش تدریس نیازمحور و در کلاسهای گروه گواه، روش استادمحور انتخاب شد. تعداد دانشجویان در هر کلاس، 45 نفر بود. در واقع؛ 135 نفر با روش تدریس نیازمحور و 135 نفر دیگر با روش تدریس استادمحور آموزش داده شدند. عنوان درسی ارائه‌شده در پژوهش، اندیشه اسلامی بود.

در پایان دوره تدریس، برای ارزشیابی از پرسشنامه محقق ساخته با مقیاس چهار درجه‌ای لیکرت (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) استفاده شد که شامل 20 گویه مبتنی بر مطالعه رضایتمندی تحصیلی بود. از این 20 گویه، چهار گویه مربوط به کیفیت برنامه درسی، شش گویه برای رضایتمندی از امکانات، پنج گویه مربوط به دستاوردهای دوره و پنج گویه برای رضایتمندی کلی از دوره به دست آمد. پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ، 0/752 به دست آمد و روایی آن توسط صاحب‌نظران تأیید شد. در نهایت 270 پرسشنامه جمع‌آوری شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس.16، آزمونهای تی و فریدمن، میانگین رتبه‌ای و همبستگی پیرسون و اسپیرمن استفاده شد.

ج) یافته ها

یافته‌ها نشان می‌دهد تی مشاهده شده برای رضایتمندی تحصیلی و مؤلفه‌های آن (کیفیت برنامه درسی، دستاوردهای دوره، رضایتمندی از امکانات و اطلاع‌رسانی) از نظر دانشجویان در سطح آلفای 5 درصد معنادار است. به عبارتی؛ بین میانگین مشاهده شده و میانگین آزمون، تفاوت معناداری مشاهده می‌شود. میانگین نمره رضایتمندی و تأثیرپذیری دانشجویان از رویکرد نیازمحور در تدریس درس اندیشه اسلامی برابر 73/26 از 80 نمره با انحراف 6/73 به دست آمد که نشان می‌دهد 91/5 درصد از دانشجویان از نمره رضایتمندی و تأثیرپذیری آنان در سطح موافق و کاملاً موافق برخوردار بودند و اختلاف بین دو گروه از نظر آماری معنادار بود (جدول 1). نتایج تجزیه و تحلیل بر اساس آزمون تی نشان داد دانشجویانی که با رویکرد نیازمحور درس را گذرانده‌اند، میانگین نمرات بالاتری را کسب کرده‌اند و اختلاف بین دو گروه از نظر آماری معنادار بود. در بررسی اطلاعات جمعیت‌شناختی، رابطه یا اختلاف معناداری میان جنسیت و تأهل با رضایتمندی کلی وجود نداشت. (جدول 2)

رابطه میان رضایتمندی کلی و سن (0/187)، کیفیت برنامه درسی (0/577)، دستاوردهای دوره (0/635)، رضایتمندی از امکانات (0/345) و اطلاع‌رسانی (0/524) نیز در سطح آلفای 0/01 معنادار بود؛ یعنی هر چه سن، سطح کیفیت برنامه درسی، دستاوردهای دوره، رضایتمندی از امکانات ارائه شده در این دوره و اطلاع‌رسانی پیرامون این دوره بیشتر باشد، رضایتمندی کلی نیز افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر؛ بین مؤلفه‌های ذکر شده و رضایتمندی دانشجویان، رابطه معنادار و مثبت وجود دارد. (جدول 3)

جدول 1: بررسی مقایسه‌ای نمرات دانشجویان در درس اندیشه اسلامی با دو رویکرد استادمحور و نیازمحور

پی	تی	انحراف معیار نمره اندیشه اسلامی (2و1)	میانگین نمره اندیشه اسلامی (2و1)	
001/0	-930/3	96/1	44/18	رویکرد استادمحور
		21	94/19	رویکرد نیازمحور

جدول 2: نتایج آزمون تی مستقل مربوط به مقایسه رضایتمندی کلی در دانشجویان زن و مرد

متغیر	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	تی	معناداری
رضایتمندی کلی	زن	160	12/2	01/1	269	-559	560/0
	مرد	110	18/2	09/1			

جدول 3: آزمون همبستگی بین رضایتمندی کلی و مؤلفه‌های رضایتمندی دانشجویان

همبستگی	متغیرها	کیفیت برنامه درسی	دستاوردهای دوره	امکانات دوره	اطلاع رسانی
ضریب همبستگی	رضایتمندی کلی	577/0	635/0	345/0	524/0
معناداری	رضایتمندی کلی	00/0	00/0	00/0	00/0

(د) بحث

بر اساس یافته‌های این پژوهش و پاسخگویی به سؤال اصلی تحقیق، رضایت دانشجویان اولین دوره نیازمحور، کاملاً مشهود است. در مطالعه بتز و همکاران¹ (1970)، شش عامل نارضایتی و ناآرامی دانشجویان از خدمات دانشگاهی ذکر شده که از عوامل نارضایتی دانشجویان این مطالعه نیز بوده است. از بین این شش عامل، تنها نقش کیفیت آموزشی نسبت به سایر عوامل در میزان نارضایتی دانشجویان کم‌رنگ‌تر بود. به زعم کارا و دی‌شلدز² (2004)، رضایتمندی دانشجویان با تجربه زیسته آنان از دانشگاه و نیت‌شان برای ماندن در این محیط رابطه مستقیم دارد. با توجه به نتایج این پژوهش، به نظر می‌رسد بارزترین نکته در دوره استادمحور، تصویر و ذهنیت دانشجویان قبل از ورود به این دوره با واقعیت جاری آن است که بین این دو در این مطالعه تفاوت آشکاری هویدا شد. به عبارتی؛ شکاف عمیقی بین این دو وجود دارد که می‌تواند یکی از علل اصلی نارضایتی دانشجویان باشد. یافته‌های پژوهش حاضر درباره این موضوع با پژوهشهای کبریایی و رودباری (1384)، زوآر (1386)، عزیززی (1387)، آراسته و همکاران (1387)، یمنی دوزی سرخابی و ثمری (1389) و آراسته و بنی‌اسدی (1391) همخوانی دارد. این موضوع به خوبی در مصاحبه‌ها و مشاهدات محقق از رفتار دانشجویان مشهود بود.

در مطالعه‌ای که خوشنویس اصل و همکاران (1394) با هدف مقایسه یادگیری از طریق حل مبتنی بر مسئله با روش سخنرانی انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که این روش از روشهای مرسوم در تربیت دانشجویان پزشکی است و استفاده از آن باعث می‌شود دانشجویان تفکر انتقادی، تولید ایده و آنچه به عنوان دانش و مهارت برای یک پزشک لازم است را فرا بگیرند. ساهین (2007) در پژوهش دیگری که بین 917 تن از دانشجویان دانشگاه آنتالیا ترکیه انجام شد، به دنبال بررسی رابطه بین رضایت دانشجویان و متغیرهای پیش‌بینی کننده‌ای همچون: حمایت استاد، تعاملات و همکاری‌ها، یادگیری مؤثر، یادگیری فعال

1. Betz & et al.

2. Kara & De Shields

331 \blacklozenge بررسی میزان تأثیرگذاری و رضایتمندی تغییر روش تدریس استادمحور ...

و اختیاری دانشجویان بود. نتایج تحقیق وی نشان داد بین چهار مورد از این متغیرها؛ یعنی ارتباط شخصی، پشتیبانی استاد، یادگیری فعال و یادگیری مؤثر، با رضایت دانشجویان ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد.

در بررسی مونیکا مور (2011) از رضایت تحصیلی دانشجویان دانشکده هنر و علوم دانشگاه جان‌هاپکینز، اکثر قابل توجهی از دانشجویان رضایت خود را از خدمات دانشگاه اعلام و رشته‌های تحصیلی خود را چالش‌برانگیز ذکر کردند که موجبات پیشرفت علمی آنها را نیز فراهم کرده است. دانشجویان همچنین خاطرنشان کردند که انعطاف‌پذیری در ارائهٔ دروس، تخصص و کیفیت بالای آموزش، حمایت اعضای هیئت علمی از اهداف تحصیلی دانشجویان، قابل دسترس بودن اعضای هیئت علمی خارج از کلاس درس، کیفیت بالای سیستم مدیریتی، کلاسها، امکانات، تجهیزات و منابع کتابخانه‌ای خوب از دیگر عوامل رضایت تحصیلی آنان بوده است.

در پژوهش‌های داخلی نیز محققان متعددی به بحث رضایتمندی تحصیلی پرداخته‌اند. در تحقیق زوآر و همکاران (1386) دانشجویان از کیفیت خدمات دانشگاه ناراضی‌اند. همچنین در این مطالعه، بین جنسیت و سال تحصیل تفاوتی در چگونگی کیفیت خدمات وجود نداشت. در پژوهش ایزدی و همکاران (1387) بیش از نیمی از دانشجویان از خدمات آموزشی رضایت نداشتند. در همین رابطه، پڑهان و همکاران (1389) نیز در سنجش رضایتمندی دانشجویان، تفاوت معناداری را بین رضایتمندی دختران (20/9 درصد) و پسران (34/4 درصد) گزارش کردند. نتایج پژوهش اباذری و نعمتی انارکی (1389) نشان داد کمتر از نیمی از دانشجویان از شیوهٔ آموزشی خود رضایت داشتند. برخی از نتایج پژوهش محمدی و ترک‌زاده (1390) نشان داد کیفیت برنامهٔ درسی و عملکرد کارکنان نزد دانشجویان زن و مرد تفاوتی ندارد؛ در حالی که زنان از عملکرد اساتید خود (نسبت به مردان) بیشتر رضایت داشتند. بر اساس تحقیق شریف‌زاده و عبدالله‌زاده (1390) سطح رضایت بیشتر دانشجویان از کیفیت آموزشی پایین و متوسط گزارش شده است. همچنین همبستگی منفی معناداری بین سن و این رضایتمندی وجود داشت. رضایت نسبی دانشجویان از کیفیت برنامهٔ درسی و رضایت کمتر از امکانات دانشگاهی نیز با یافته‌های نظرسنجی دانشگاه سن‌دیه گو (2002) همخوانی دارد. در این میان رضایتمندی نسبی دانشجویان آموزش محور از کیفیت برنامهٔ درسی را می‌توان به عواملی چون قدمت بالای دانشگاه مورد مطالعه و اخلاق حرفه‌ای استادان در بسیاری از گروه‌های آموزشی نسبت داد. همچنان که در مصاحبه‌ها هم آشکار بود در مقایسه با بسیاری از مؤلفه‌های رضایتمندی برخورد حرفه‌ای اساتید، نظر مثبت دانشجویان از کیفیت آموزشی و برنامهٔ درسی را بدنبال داشته است. این مسئله در تحقیق ساهین (2007) نیز نشان داده شده بود و در این تحقیق هم تأیید شد. به طور کلی، بر اساس نظرات دانشجویان، رضایتمندی از دورهٔ استادمحور در پایین‌ترین سطح خود قرار داشت. این نارضایتی با نتایج حاصل از پژوهش‌های زوآر و همکاران (1386)، ایزدی و همکاران (1387)، اباذری و نعمتی انارکی (1389) و شریف‌زاده و عبدالله‌زاده (1390) که در آنها یکی از روشهای تدریس را مناسب‌تر ذکر شده، همخوانی دارد. اگر چه

نارضایتی ابراز شده در این پژوهش الزاماً نباید به حذف و از بین بردن دورهٔ استادمحور منجر شود، اما باید زمینهٔ بازنگری در سیاستهای گزینشی و اجرایی این دوره را فراهم آورد؛ زیرا بر این اساس می‌توان انتظار داشت هم جنبهٔ توسعه آموزش عالی فراهم شده و هم عدالت آموزشی تحقق یافته است.

ه) نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر نشان می‌دهد که میزان یادگیری به روش نیازمحور، بهتر از تدریس به روش استادمحور است. در تدریس به روش نیازمحور، فراگیران داخل گروه و بین گروه با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند و همکاری، افزایش روحیهٔ تفکر نقادانه، گسترش تعامل استاد و دانشجو، تعمیق فراگیری و پاسخگویی به سؤالات اساسی دانشجویان در زمینهٔ معارف اسلامی و اعتماد به نفس و درک افزایش می‌یابد؛ در نتیجه، نمرات بهتری کسب می‌کنند و روش یادگیری فعال را نیز فرا می‌گیرند. به طور کلی تدریس به روش نیازمحور، در ارتقای سطح علمی دانشجویان گروه معارف اسلامی و یادگیری آنان مؤثر است. در این مطالعه، میزان نمرهٔ رضایتمندی دانشجو در رویکرد نیازمحور نسبت به روش استادمحور دارای اختلاف آماری بود. لذا با توجه به اهمیت آموزش به روش نیازمحور و نتایج مثبت آن، اعم از فعال کردن کلاس، ارتقای یادگیری، ایجاد نگرش مثبت در دانشجویان و ضرورت نوآوری در روش تدریس در کلاسهای گروه معارف اسلامی، امید است نتایج این تحقیق بتواند برنامه‌ریزان گروههای معارف اسلامی و اساتید این گروهها را بر آن دارد که به منظور توفیق بیشتر در اجرای این رویکرد، موانع پیش رو، از جمله: تعداد دانشجویان حاضر در کلاس، حق الزحمهٔ اساتید، منابع مطالعاتی و... را از پیش رو بردارند. در ادامه می‌توان نتیجه گرفت که میزان رضایتمندی و تأثیرپذیری دانشجویان در رویکرد نیازمحور نسبت به روش تدریس استادمحور در کلاسهای درس گروه معارف اسلامی در حد بسیار بالا و مثبت بوده است. امید است در آینده از این روش در سایر دروس استفاده شود.

در پایان از مساعدت معاونت محترم پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه تشکر نموده، همچنین از همکاری استادان و دانشجویانی که ما را در این پژوهش یاری دادند، قدردانی می‌نمایم.

منابع

- آراسته، حمیدرضا؛ مهدی سبحانی نژاد و رضا همایی (1387). «وضعیت دانشگاه‌های شهر تهران در عصر جهانی شدن از دیدگاه دانشجویان». پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، سال چهاردهم، ش 50: 66-47.
- آراسته، حمیدرضا و احمد بنی‌اسدی (1391). «بررسی رضایتمندی تحصیلی دانشجویان اولین دوره کارشناسی ارشد آموزش محوره». مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی، سال اول، ش 2: 27-5.
- ابادری، زهرا و لیلا نعمتی انارکی (1389). «آموزش حضوری و غیر حضوری دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایران». کتاب، ش 84: 22-7.
- ایزدی، صمد؛ ابراهیم صالحی و محمد مهدی قره‌باغی (1387). «بررسی میزان رضایتمندی دانشجویان با توجه به معیار نتایج مشتری مدل EFQM (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه مازندران)». انجمن آموزش عالی ایران، سال سوم، ش 1: 36-19.
- پژمان، اکبر؛ مه‌ری صباغ‌زاده و محمدعلی یعقوبی‌فر (1389). «میزان رضایتمندی دانشجویان از خدمات و امکانات آموزشی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار در سال 1387». دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سبزوار، ش 56: 137-131.
- خوشنویس اصل پریسا، صادق زاده منصور، اسدی فردین (1394). «بررسی میزان رضایتمندی دانشجویان پزشکی از روش تدریس آموزش بر پایه حل مشکل در مقایسه با سخنرانی». مجله ی توسعه ی آموزش در علوم پزشکی، دوره ی 8، شماره 19، صفحات 33-40.
- رنجبران، داوود (1393). «طرح تدریس نیازمحور». پایگاه اطلاع‌رسانی حوزه، ش 104.
- زوآر، تقی؛ محمدرضا بهرنگی، مصطفی عسکریان و عزت‌الله نادری (1386). «ارزشیابی کیفیت خدمات مراکز آموزشی دانشگاه پیام نور استانهای آذربایجان شرقی و غربی از دیدگاه دانشجویان». پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، سال چهارم، ش 13: 90-67.
- شریف‌زاده، ابوالقاسم و غلامحسین عبدالله‌زاده (1390). «بررسی رضایت دانشجویان کشاورزی از کیفیت آموزشی». پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، سال سوم، ش 17: 74-51.
- عزیززی، نعمت‌الله (1387). «بررسی چالشها و نارسایی‌های تحصیلات دانشگاهی در حوزه علوم انسانی؛ تأملی بر نظرات دانشجویان». انجمن آموزش عالی ایران، سال دوم، ش 1: 30-1.
- فیروزی، رضا (1393). «داهتمای تدریس نیازمحور». (نشریه‌ها نامه آموزشی معارف)، ش 104: 8-5.
- قیوم‌زاده، محمود (1393). «طرح تدریس نیازمحور». پایگاه اطلاع‌رسانی حوزه، ش 106.
- کبریایی، علی و مسعود رودباری (1384). «شکاف کیفیت خدمات آموزشی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان؛ دیدگاه دانشجویان از وضعیت موجود و مطلوب». آموزش در علوم پزشکی، ش 1: 61-54.

- محمدی، مهدی و جعفر ترک‌زاده (1390). «مقایسه رضایت دانشجویان از کیفیت برنامه درسی و عملکرد استادان و کارکنان دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شیراز». پژوهش‌های برنامه درسی، ش 1: 29-49.
- نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها (1393). «راهنمای تدریس». ماهنامه آموزشی معارف، ش 104: 5-8.
- نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها (1394). «مدیریت ارتقاء و کارآمدی استادان معارف اسلامی». ماهنامه آموزشی معارف، ش 12: 110.
- یمنی دوزی سرخابی، محمد و عیسی ثمری (1389). «تصویر دانشجویان از دانشگاه پیام نور و کارکردهای آن (مورد دانشگاه پیام نور مرکز تهران)». انجمن آموزش عالی ایران، سال سوم، ش 3: 1-38.
- Abazari, Zahra & Leila Ne'mati Anaraki (2010). **"In-Person and Non-Attendance Education in Librarianship and Informational Students in Iran"**. *Quarterly Journal*, 84: 7-22.
- Arasteh, Hamidreza & Ahmad Bani As'adi (2012). **"Student Satisfaction Survey of the First Educational Masters Course"**. *Two Quarterly Journal of Educational Planning*, First Year, No. 2: 5-27.
- Arasteh, Hamidreza; Mehdi Sobhani Nejad & Reza Homaei (2008). **"The Status of Tehran University Universities in the Age of Globalization from Students' Perspectives"**. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 14, No. 50: 47-66.
- Azizi, Ne'matollah (2008). **"Examining the Challenges and Disadvantages of Academic Education in the Field of Humanities, Reflecting on Student Opinions"**. *Quarterly Journal of the Iranian Higher Education Association*, 2, 1: 1-30.
- Betz, E.; J.W. Menn & J. Klingensmith (1970). **"An Investigation of one Aspect of College Unrest: College Student Satisfaction"**. The Measurement and Analysis of College Student Satisfaction. *Presented at the American Personal and Guidance Association Convention at New Orleans*. Louisiana, March 22-26.
- Establishment of the Supreme Leader's Representation at Universities (2015). **"Teaching Guide"**. *Educational Journal*, No. 110.
- Establishment of the Supreme Leader's Representation in Universities (2015). **"Managing the Promotion and Excellence of Islamic Teachers"**. *Educational Journal*, No. 110.
- Firouzi, Reza (2014). **"Necessary Teaching Guide"**. *Maaref Educational Monthly*, No. 104: 5-8.
- Ghayumzadeh, Mahmood (2014). **"Necessary Teaching Plan"**. *Basin Information Base*, No. 106.
- Izadi, Samad; Ebrahim Salehi & Mohamad Mahdi Ghareh Baghi (2008). **"Student Satisfaction Survey Based on EFQM Model Customer Results Score (Case study of students of Mazandaran University) "**. *Iranian Journal of Higher Education*, 3, 1: 19-36.

- Kara, A. & W.O. De Shields (2004). “**Business Student Satisfaction, Intentions, and Retention in Higher Education: an Empirical Investigation**”. *Marketing Educator Quarterly*, 3(1): 1-25.
- Kebriaei, Ali & Masoud Roudbari (2005). “**Quality Gap in Educational Services of Zahedan University of Medical Sciences: Students' Viewpoints on Current and Desirable Situations**”. *Journal of Medical Education*, 5: 54-61.
- Khoshnevis AsIP, Sadeghzadeh M, Asadi F (2015). “**Evaluation of Medical Students Satisfaction from Teaching by Problem Based Learning Method in Comparison to Lecture**”. *Journal of Medical Education Development*, 8, 19: 33-40
- Mohammadi, Mehdi & Jafar Torkzadeh (2011). “**Comparison of Student Satisfaction with the Quality of Curriculum and Performance of Professors and Staff of Shiraz University of Technology and Psychology**”. *Journal of Research on Curriculum*, 1: 29-49.
- Moore, M.M. (2011). “**Student Satisfaction and Graduate Part-Time Students**”. *Continuing Higher Education Review*, 75: 113-120.
- Pezhhan, Akbar; Mehri Sabaghzadeh & Mohamad Ali Yaghoubyfar (2010). “**Satisfaction Level of Students with Educational Services and Facilities in Sabzevar University of Medical Sciences in 2008**”. *Journal of Sabzevar University of Medical Sciences and Health Services*, 56: 131-137.
- Ranjbaran, Davood (2014). “**Necessary Teaching Need Scheme**”. *Basin Information Base*, No. 104.
- Sahin, I. (2007). “**Predicting Student Satisfaction in Distance Education and Learning Environments**”. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 8 (2): 113-119.
- San Diego Community College District (2002). “**Student Satisfaction Survey**”. Fall 2001. Available from: <http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED478372>.
- Sharifzadeh, Abolghasem & Gholam Hossein Abdollahzadeh (2011). “**Student Satisfaction of Agricultural Students from Educational Quality**”. *Quarterly Journal of Research and Planning in High School*, 3, 17: 51-74.
- The institution of the Supreme Leader's Representation at the Universities (2014). “**Teaching guide**”. *Maaref Educational Monthly*, No. 104:5-8
- The institution of the Supreme Leader's Representation at the Universities (2015). “**Managing the Promotion and Excellence of Islamic Education Teachers**”. *Maaref Educational Monthly*, No. 110:12
- Yamani Doozi Sarkhabi, Mohammad & Isa Samari (2010). “**The Student Picture of Payame Noor University and its Functions (About the Payame Noor University of Tehran)**”. *Quarterly Journal of the Higher Education Association Iran*, 3, 3: 1-38.

- Zavar, Taqi; Mohammad Reza Behranghi, Mostafa Askariyan & Ezzatollah Naderi (2007). **“Quality Assessment Services for Educational Centers of the Payame Noor University of East and West Azerbaijan from Students' Point of View”**. *Quarterly Journal of Research and Programming in High School*, 4, 13: 67-90.

